

سندیکالیسم در ایران (بخش ۳)

سندیکاهای کارگری در ایران عدم استقلال ملی حاکمیت وابسته و امتیاز بعداز امتیاز فرهنگ قاسمی

دولت وابسته به قدرتهای خارجی نه تنها قادر نیست دست به تدابیری بزند که دست خارجی از تجاوز به اقتصاد داخلی ایران کوتاه گردد، بلکه برعکس هرروز در زمینههای اقتصادی و مالی امتیاز تازه‌ای به این یا آن دولت می‌دهد و شرایط را در جهت وابستگی اقتصادی فراهم می‌آورد.

امتیازاتی که در قرن نوزدهم توسط «ناصرالدین شاه قاجار» به خارجی‌ها داده شد به قرار زیر می‌باشند:

- امتیاز نفت دالکی به شرکت تعاونی م.هوتز.
این امتیاز در سال ۱۸۸۴ جهت استخراج نفت دالکی و صلاح واقع در جزیره قشم به شرکت فوق داده شد که چون به نتیجه‌ای نیانجامید، تعقیب فعالیت متوقف شد و در سال ۱۹۰۱ کنسرسیوم مربوطه منحل گردید.

- امتیاز " بارون ژولیس رویتر "
این امتیاز در سال ۱۲۸۹ هجری قمری (۲۵ ژوئیه ۱۸۷۱ میلادی) در زمان صدراعظمی انگلوفیل معروف «میرزا حسین خان سپهسالار» [i] به «بارون ژولیس رویتر» یهودی آلمانی‌الصل انگلیسی داده شد. او داوطلب شده بود خط آهن در سراسر ایران بکشد، به استخراج معادن دست بزند، احداث قنوت و ایجاد کانال‌ها را پیش ببرد، تأسیس خطوط شوسه و اداره کل گمرکات، کلیه منابع طبیعی و کشاورزی را بعهده بگیرد. همه این اقدامات تحت نظر محافل مالی و رجال سیاسی انگلستان قرار داشت. این قرارداد را باید نفوذ سیاسی و اقتصادی کامل انگلستان بر ایران بحساب آورد. از نظر اهمیتی که این قرارداد در تهیه زمینه‌های اسارت مردم ایران دارد، متن قرارداد همراه با اسامی امضاءکنندگان ضمیمه این کتاب می‌آید. [ii]

- امتیاز راه‌آهن جلفا به روسیه تزاری.
با دادن این امتیاز است که سیاست موازنه مثبت در ایران بالا می‌گیرد. «ناصرالدین» و دربار قاجار برای رفاه و آسایش و پوشانیدن هزینه‌های بی‌حساب طبقه حکومت‌گر هر بار که امتیازی به شمال می‌دهد، امتیاز دیگری را به جنوب (انگلیس) وا می‌گذارد.

- امتیاز راه‌آهن جلفا بنا به دخالت مستقیم سفیر روسیه تزاری به یک افسر روسی تزاری «فون فالکن هاکن» در سال ۱۲۹۱ هجری قمری واگذار می‌شود. [iii]

- امتیاز ذغال‌سنگ فشند یا امتیاز کلیه معادن و راه‌آهن به

فرانسوی‌ها.

گیرنده این امتیازات شخصی بود بنام «بواتال» فرانسوی که تحت عنوان امتیاز استخراج ذغال‌سنگ و ارسال آن از طریق روسیه به اروپا امتیاز راه‌آهن را نیز گرفت. خط راه‌آهن شاه عبدالعظیم کار اوست، اما به مرض وبا درگذشت و کارش نیمه‌تمام ماند.

- امتیاز بانک شاهی یا امتیاز معادن ایران به انگلیسی‌ها، «بارون ژولیس رویتر» که مدعی خسارت بود بالاخره در ۲۷ جمادی‌الاول ۱۳۰۶ قمری (۱۲۶۶ شمسی) امتیاز تأسیس بانک شاهی را از «ناصرالدین شاه» گرفت. مدت این امتیاز ۶۰ سال بود. قصد انگلیسی‌ها علاوه بر نظارت و کنترل دخل و خرج و صرف‌افی، دست‌گذاردن بر معادن ایران نیز بود. در فصل یازدهم این امتیاز، بانک شاهی امتیاز انحصاری کلیه معادن ایران از قبیل آهن، مس، ذغال‌سنگ، جیوه، نفت و غیره باستانی‌های طلا و نقره و احجار (سنگ‌های) قیمتی را بخود اختصاص می‌دهد.

- بانک استقراضی روس و خط‌آهن جلفا و معادن طرفین راه‌آهن. برای برقراری توازن به درخواست روسیه تزاری و به منظور امکان استقراض از بانک مزبور توسط رجال مملکت و شاهزادگان در سال ۱۲۶۸ شمسی (۱۳۰۸ قمری) - دو سال بعد از اعطای امتیاز به انگلیسی‌ها - امتیاز تأسیس بانک استقراضی نیز به روس‌ها داده شد.

همانطوری که گفته شد این بانک به درباریان، اعیان و اشراف و ارباب عمائم صاحب‌نفوذ وام میداد. این بانک خط‌آهن جلفا و تبریز را با یک شعبه از صوفیان تا گاوچشمه یا شرفخانه در ساحل دریاچه ارومیه احداث کرد. (۲۷ جمادی‌الاول ۱۳۳۳ قمری) در زمان جنگ سال ۱۳۳۴ قمری - جنگ بین آلمان و بلهلم با روس‌ها - این خط‌آهن مورد استفاده نظامی روس‌ها قرار گرفت. در امتیاز بانک استقراضی تا ده فرسنگی طرفین خط راه‌آهن حریم امتیاز در نظر گرفته شده و اجازه بهره‌برداری از معادن این حریم به این بانک واگذار گردید.

- امتیاز «ویلیام کنکس داری» - استرالیائی، انگلیسی‌الاصل. این امتیاز توسط «مظفرالدین شاه» اعطاء شد. عامل امتیاز یک فرد ارمنی بنام «کتاجی خان» رئیس گمرکات ایران بود. مقام مسئول از سوی حکومت ایران «اتابک اعظم امین‌السلطان» روسوفیل می‌باشد. مدت این امتیاز ۶۶ سال بود. امتیاز بدست انتلیجنت سرویس انگلیسی افتاد و شرکت نفت انگلیس و ایران تأسیس شد. [iv]

امتیاز داری و مسائل جنبی آن خود موضوع جالب و قابل توجهی است که نشان می‌دهد چگونه میلیون‌ها ثروت ملت ایران به قیمت خوش‌گذرانی‌های درباریان و اعیان و اشراف به تاراج گذارده شد.

✘

اعطای یک امتیازاتی که در بالا نام برده شد بخاطر بی‌لیاقتی‌ها و خوش‌گذرانی‌های دربار قاجار انجام می‌گرفت. تاوان چنین اعمالی را فقط مردم بیچاره می‌پرداختند. زیرا حکومت مجبور بود بابت اصل و فرع قروض دریافت‌کرده از خارجه، توده مردم و طبقات تحتانی

جامعه فقیر ایرانی را زیر فشار قرار دهد. مالیات‌هایی که به دسترنج دهقان و کشاور و کارگر بسته می شد، روز به روز اوضاع اقتصادی و مالی آنها را وخیم‌تر می کرد. مالکین بزرگ و خوانین عمده‌ترین دستیاران دربار و استعمار بودند. آنها حتی کشاورزان و دهقانان را وادار می ساختند تا دست به تولید محصولاتی بزنند که مورد احتیاج انحصارگران خارجی بود. تولید محصولاتی که رقابت داخلی کالا را برهم می زد و انحصار را به مخاطره می انداخت قدغن شده بود. این اوضاع و احوال باعث می گردید تا وضع زندگی روستائیان رو به تنگی و وخامت بیشتری برود.

همانطوری که قبلاً گفته شد از سوی دیگر انحصارگران خارجی جلوی رشد و گسترش صنایع کارخانه‌ای را نیز گرفته بودند و هرروز زمین‌های ورشکستگی آنها پیش از پیش فراهم می آمد. هردو این عوامل باعث می گردید تا مرتباً هسته‌های نخستین کارگری از هم پاشیده شده و این قشر میان شهر و روستا در کوچ مداوم باشند.

سندیکالیسم در ایران (بخش اول)

سندیکالیسم در ایران (بخش دوم)

[i] - « لرد کرزن » راجع به دوره صدارت « میرزا حسین خان سپهسالار » چنین می نویسد: " حرارت دوستی انگلیس در ایران در هیچ تاریخی به این درجه بالا نرفته بود. " او در سال ۱۲۸۷ قمری به صدارت رسید.

[ii] - این امتیاز بنا به فشار روسیه تزاری بر « ناصرالدین شاه » و بدست « معتمدالدوله فرهاد میرزا » (عموی « ناصرالدین شاه ») لغو گردید.

[iii] - نگاه کنید به « محمدعلی جمالزاده » - " گنج شایگان "، انتشارات کاوه برلین، ۱۳۲۵ هجری قمری

[iv] - جاسوسی که در لباس کشیش این امتیاز را از داری برای امور خیریه کلیسا گرفت، جاسوس زبردست انگلیس بنام « سیدنی رایلی » کلیمی بود.